

2011. évi CCXI. törvény

Hatályos: 2013.08.01 -

2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről¹

A család az emberi történelemben már a jog és az állam kialakulását megelőzően létrejött önálló közösség, amely erkölcsi alapokon nyugszik.

A család Magyarország legfontosabb nemzeti erőforrása. A társadalom alapegységeként a család a nemzet fennmaradásának biztosítója és az emberi személyiség kibontakozásának természetes közege, amit az államnak tiszteletben kell tartania.

A családban történő nevelkedés biztonságosabb minden más lehetőséghez képest. A család létrejöttének biztos alapja a házasság, amely az egymás szeretetén és tiszteletén alapuló életközösség, ezért az mindenkor megkülönböztetett megbecsülést érdemel. A család akkor tölti be szerepét, ha az anya és az apa tartós és szilárd kapcsolata a gyermekek iránti felelősségben teljesedik ki.

Gyermekek születése és a családok gyarapodása nélkül nincs fenntartható fejlődés és gazdasági növekedés. A gyermekvállalás nem eredményezheti a család szegénységbe süllyedését.

Harmonikusan működő családok nélkül nincs jól működő társadalom.

A családok életében kitüntetett jelentőséggel bírnak a nemzedékeken átívelő – köztük a nagyszülők és az unokák közötti – kapcsolatok.

Az állam segíti a munkavállalás és a családi élet összeegyeztetését.

A családok védelme és a családok jólétének erősítése az állam, az önkormányzatok, a civil szervezetek, a médiaszolgáltatók és a gazdasági élet szereplőinek egyaránt feladata. E célok megvalósítására a vallási közösségek is kiemelt figyelmet fordítanak.

Az Országgyűlés mindezen értékek megőrzése és erősítése céljából, valamint annak érdekében, hogy a családok védelmére és jólétének növelésére kiszámítható és biztonságot nyújtó szabályozási környezetet teremtsen, az Alaptörvény végrehajtására, az Alaptörvény L) cikk (3) bekezdése alapján a következő törvényt alkotja:²

I. FEJEZET

CÉLOK ÉS ALAPELVEK

1. § (1) Az állam – önmagukban vett méltóságuk és értékük miatt is – védi a család és a házasság intézményét.

(2) A rendezett családi viszonyok védelme különös jelentőséggel bír a testi, a szellemi és a lelki egészség megóvása érdekében.

(3) Az állam a nemzet fennmaradását biztosító népesedési folyamatok érdekében külön törvényekben foglaltak szerint támogatja a gyermekvállalást, és segíti a szülők gyermekvállalási szándékainak megvalósulását.

(4) Az állam – annak érdekében, hogy minden gyermek családban nevelkedhessen fel – támogatja az örökbefogadást, és gyors, méltányos határidőn belüli, a gyermek érdekeit szem előtt tartó örökbefogadási eljárás kialakítására törekszik.

2. § (1) A családok támogatása a szociális rászorultság alapján működtetett ellátórendszerrel elkülönül. Az állam elsősorban a gyermekek felelős felneveléséhez járul hozzá támogatások formájában. Az állam törekszik arra, hogy a kiskorú gyermeket nevelő családok számára az otthonteremtés és a lakhatás feltételeit biztosítsa.

(2) Magyarország mindenkori költségvetésének tervezésekor előresorolt tényező a családok támogatása.

3. § (1) A magzat életét a fogantatástól kezdve védelem és tisztelet, valamint külön törvényben foglaltak szerint támogatás illeti meg.

(2) Az emberi élet értékéről, az egészséges életmódról, a házasságra való felkészítésre szolgáló, felelősségteljes párkapcsolatról és a családi életéről szóló ismeretanyag az alap- és középfokú oktatási intézményekben folytatott oktatás tárgya.

4. § (1) A munkavállaló szülő jogosult arra, hogy gyermeke elhelyezéséhez munkaideje tartamára az államtól segítséget kapjon.

(2) Az állam a kiskorú gyermek napközbeni gondozásához, felügyeletéhez kapcsolódó, a családok igényeihez rugalmasan igazodó szolgáltatások nyújtásával segíti a gyermeket nevelő szülő foglalkoztatásban való részvételét.

(3) Az állam kiemelten ösztönzi és támogatja a kiskorú gyermekek kis közösségekben, családi körülmények között történő napközbeni gondozását és felügyeletét.

5. § E törvényben foglalt célok és a gyermekek védelme érdekében a médiaszolgáltatók kötelesek szolgáltatásaikat a házasság intézményének, valamint a család és a gyermeknevelés értékének tiszteletben tartásával nyújtani. Az állam ösztönzi a család és a gyermeknevelés értékét közvetítő műsorok, médiatartalmak bemutatását. A médiaszolgáltatók által elkövetett jogsértések esetén alkalmazható jogkövetkezményekről külön törvény rendelkezik.

6. § (1) Az állam elősegíti és támogatja a családbarát szemlélet kialakulását és fenntartását a társadalmi és a gazdasági élet valamennyi területén.

(2) Az állam gondoskodik a családi élettel összefüggő hatósági eljárások egyszerűsítéséről, valamint törekszik arra, hogy a családok az őket megillető támogatásokat, szolgáltatásokat a lehető legkisebb ügyintézési teher mellett vehessék igénybe.

II. FEJEZET

A CSALÁDI JOGÁLLÁS ÉS AZ ABBÓL EREDŐ FŐBB KÖTELEZETTSÉGEK ÉS JOGOK

1. A családi jogállás keletkezése

7. §³

2. Jog az örökléshez

8. §⁴

3. Szülői kötelezettségek és jogok

9. § (1) A családban az anya és az apa a szülői felelősség alapján – külön törvényben foglalt eltéréssel – azonos kötelezettségekkel és jogokkal bír.

(2) A szülő köteles és jogosult arra, hogy kiskorú gyermekét családban gondozza, felelősen nevelje, és a gyermeke testi, szellemi, lelki és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételeket, valamint az oktatásához és az egészségügyi ellátásához való hozzájárulását biztosítsa.

(3) A kiskorú gyermek szülője köteles különösen

- a) gyermeke emberi méltóságát tiszteletben tartani,
- b) gyermekével együttműködni,
- c) gyermekét az őt érintő kérdésekről – korának és fejlettségének megfelelően – tájékoztatni, véleményét figyelembe venni,
- d) gyermekének jogai gyakorlásához iránymutatást, tanácsot és segítséget adni,
- e) gyermeke jogainak érvényesítése érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni,
- f) a gyermeke ellátásában közreműködő személyekkel és szervezetekkel, továbbá a hatóságokkal együttműködni,
- g) gyermeke felügyeletéről külön jogszabályban foglaltak szerint gondoskodni, amikor a gyermek éjszaka közterületen, szórakozóhelyen tartózkodik.

(4) A szülő köteles a gyermekre tekintettel kapott támogatást a gyermek gondozására, nevelésére fordítani.

(5) A kiskorú gyermek szülője jogosult arra, hogy a gyermeke felelős nevelését segítő ellátásokról tájékoztatást, neveléséhez segítséget kapjon.

10. § A szülő külön törvényben meghatározott módon és kivételekkel – kiskorú gyermek esetén a saját szükséges tartásának korlátozásával is – köteles a gyermek tartására.

11. § A házasság érvénytelenítése, valamint érvényességének, létezésének vagy nemlétezésének megállapítása, továbbá a házasság felbontása külön törvényben meghatározottak szerint a bíróság hatáskörébe tartozik.

4. A családban élő gyermek kötelezettségei és jogai

12. § (1) A külön törvényben foglaltak szerint tanköteles korú gyermek kötelessége, hogy képességeinek megfelelően eleget tegyen tanulmányi kötelezettségének.

(2) A kiskorú gyermek kötelessége, hogy – korának és fejlettségének megfelelően – tartózkodjék az egészségét károsító életmódtól, valamint gondozása és nevelése érdekében szülőjével együttműködjön.

13. § (1) A kiskorú gyermeknek joga van a testi, szellemi, lelki és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez.

(2) A kiskorú gyermeknek joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a családban történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez.

(3) A kiskorú gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját testi, lelki és szellemi fejlődése érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el.

(4) A kiskorú gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani. Az állam kötelessége, hogy ilyen esetben a kiskorú gyermek családon belüli ellátásának feltételeit szükség szerint biztosítsa.

(5) A családjától elválasztott kiskorú gyermeknek a legrövidebb időn belül vissza kell kerülnie családjához, ha ennek törvényben meghatározott feltételei teljesülnek. Ennek érdekében az állam minden szükséges intézkedést megtesz.

14. § A nagykorú gyermeknek külön törvényben foglaltak szerint tartási kötelezettsége áll fenn azon szülőjével szemben, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani.

III. FEJEZET

A CSALÁD ÉS A GYERMEKVÁLLALÁS VÉDELME A FOGLALKOZTATÁS TERÉN

15. § (1) A kiskorú gyermeket nevelő szülőt a foglalkoztatása során a külön törvényben foglaltak szerint kiemelt munkajogi védelem, illetve a szülői szerep és a munkavégzés összehangolását, valamint a családi élet védelmét biztosító kedvezmények illetik meg. Az állam a család és a munkavállalás összeegyeztethetőségének érdekében ösztönzi a részmunkaidőben történő, illetve az egyéb atipikus foglalkoztatási formákban való munkavégzést.

(2) A legalább három kiskorú gyermeket nevelő, a kiskorú gyermeket egyedül nevelő, illetve a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő szülőt foglalkoztatása során az ezen körülményeket figyelembe vevő további, külön törvény szerinti kedvezmények illetik meg.

16. § (1) A várandós anyát, illetve a kiskorú gyermeket nevelő szülőt külön törvény szerinti kedvezmények illetik meg

a) a foglalkoztatásra irányuló szerződés munkavégzés helyének megváltozása miatti módosítása,

b) a rendkívüli, illetve az éjszakai munkavégzésre való igénybe vehetőség,

c) a más helységben végzendő munkára kötelezés, továbbá

d) a várandóssággal összefüggő orvosi vizsgálat munkaidő-kedvezménye esetén.

(2) A várandós, illetve egy évesnél fiatalabb gyermeket nevelő nőt csak az egészségi állapotának megfelelő olyan munkakörben lehet foglalkoztatni, amelyhez hozzájárult, és amelyben alapbére nem kevesebb, mint a megelőző munkakörében.

A megfelelő munkakör felajánlása vagy kialakítása a foglalkoztató feladata. Amennyiben a foglalkoztató nem tud ilyet biztosítani, a nőt a munkavégzés alól fel kell menteni, és részére külön törvényben foglaltak szerint alapbért kell folyósítani.

17. § A szülőt külön törvény szerinti fizetés nélküli szabadság illeti meg a gyermeke otthoni

a) gondozása céljából legalább a gyermek harmadik életéve, illetve tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek, ikergyermekek nevelése esetén a külön törvény szerinti korhatár betöltéséig,

b) ápolása céljából legalább a gyermek tizenkettedik életéve betöltéséig, illetve ezt követően a személyes ápolás indokoltságának igazolása alapján.

18. § A szülő külön törvény szerinti felmondási védelem alatt áll, ha

a) háromévesnél fiatalabb gyermeket nevel,

b) beteg gyermekét ápolja,

c) várandós, szülési szabadságon vagy a gyermek otthoni gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadságon van, illetve emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésben vagy gyermek örökbefogadására irányuló eljárásban vesz részt.

19. § A gyermek gondozása céljából igénybe vett ellátásból a foglalkoztatásba visszatérő szülőt kérésére – legalább a gyermek harmadik életévének betöltéséig – külön törvény szerinti részmunkaidőben kell foglalkoztatni.

20. § (1) A család gyermekvállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos feladatai ellátásának segítésére – külön törvényben foglaltak szerint –

a) mindkét szülő pótszabadságra,

b) a gyermekét szoptató anya munkaidő-kedvezményre, és

c) a várandós, illetve szülő nő szülési szabadságra jogosult.

(2) A szülési szabadság időtartama nem lehet rövidebb huszonnégy hétnél, kivéve, ha az anya a szülést követően nem tudja, vagy nem akarja a gyermekét gondozni.

21. § Az e törvény szerinti foglalkoztatási védelmekhez és kedvezményekhez képest más jogszabály, munkaviszonyra vonatkozó szabály, illetve egyedi foglalkoztatói intézkedés a gyermeket nevelő foglalkoztatottra nézve kedvezőbb szabályokat is megállapíthat, különösen, ha a foglalkoztatottra nemcsak a gyermek neveléséből, hanem más, rászoruló családtag iránti kötelezettségből eredő gondozási feladat is járul.

IV. FEJEZET

A CSALÁDOK ÉS A GYERMEKVÁLLALÁS ÁLLAMI TÁMOGATÁSA

22. § (1) Az állam a gyermeket nevelő családok munkából szerzett jövedelme után fizetendő közterhek megállapításánál figyelembe veszi a gyermekvállalással és -neveléssel együtt járó költségeket.

(2) Az állam az (1) bekezdésben foglaltak érvényesítése érdekében külön törvényben foglaltak szerint a gyermekek után járó családi kedvezménnyel támogatja a családokat.

23. § (1) Az állam pénzbeli támogatás vagy természetbeni ellátás formájában hozzájárul a várandóssággal, a szüléssel, a szülőnek a gyermek – legalább hároméves koráig történő – gondozásával és nevelésével, valamint a taníttatásával összefüggő költségeihez.

(2) A támogatás formája és mértéke külön törvényben foglaltak szerint – így különösen a család szerkezetére, a családban nevelt gyermekek számára és életkorára, a gyermek tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos állapotára, továbbá a szülő külön törvény szerinti társadalombiztosítási jogviszonya fennállásának tényére és annak előzetes időtartamára tekintettel – családonként eltérő.

(3) A támogatás mértékére, valamint a támogatásra való jogosultság időtartamára és feltételeire vonatkozó rendelkezések módosítása esetén – kivéve, ha az az ellátás jogosultjára nézve kedvező tartalmú – a módosítás hatálybalépésére a kihirdetésétől számított legalább egy év felkészülési időt kell biztosítani.

24. § A gyermeket nevelő szülő részmunkaidős foglalkoztatásához, illetve a gyermek gondozása céljából igénybe vett pénzbeli ellátás igénybevételét követő foglalkoztatásához az állam külön törvényben foglaltak szerint járulékkedvezményt nyújt.

25. § (1) A generációk közötti együttműködés ösztönzése érdekében az állam törekszik arra, hogy a család tagjainak egymás iránti felelősségvállalása erősödjön, és ez a felelősségvállalás elismerést nyerjen.

(2) A gyermeket nevelő szülő a nyugdíjrendszer fenntartásához a gyermek(ek) felnevelésével hozzájárul. A gyermekvállalásból adódó nyugdíjhátrányokat az állam külön törvény szerint ellentételezi.

V. FEJEZET

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

5. Hatályba léptető rendelkezés

26. § (1) Ez a törvény – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – 2012. január 1-jén lép hatályba.

(2) A 7. §, 8. §, 17. § és 19. § 2012. július 1-jén lép hatályba.

6. Az Alaptörvény sarkalatosságra vonatkozó követelményének való megfelelés

27. § E törvény 1–25. §-a az Alaptörvény L) cikk (3) bekezdése alapján sarkalatosnak minősül.

7. Módosuló jogszabályok

28–29. §⁵

¹ A törvényt az Országgyűlés a 2011. december 23-i ülésnapján fogadta el. A kihirdetés napja: 2011. december 31.

² A preambulum a 2013: CXXXIII. törvény 152. §-a szerint módosított szöveg.

³ A 7. §-t az Alkotmánybíróság a 43/2012. (XII. 20.) AB határozatának 1. pontjával megsemmisítette 2012. december 21. napjával.

⁴ A 8. § hatálybalépését az Alkotmánybíróság a 31/2012. (VI. 29.) AB határozatának 1. pontjával felfüggesztette, 43/2012. (XII. 20.) AB határozatának 2. pontjával megsemmisítette, ennek folytán a rendelkezés nem lép hatályba.

⁵ A 28–29. § a 2010: CXXX. törvény 12. § (2) bekezdése alapján hatályát veszítette.

Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft.

A Nemzeti Jogszabálytárban elérhető szövegek tekintetében a Közlönykiadó minden jogot fenntart!